

Handläggare
Anna Forsström
08-508 25 085
Maj-Stina Samuelsson
08-508 25 623

Till
Socialnämnden
2017-02-28

Socialtjänstinspektörernas Årsrapport 2016

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner socialtjänstinspektörernas rapport
2. Socialnämnden föreslår att kommunstyrelsen antar föreliggande rapport
3. Socialnämnden överlämnar rapporten till samtliga stadsdelsnämnder

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Veronica Wolgast Karlberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Under 2016 har granskning av barn till föräldrar i missbruk genomförts vid sex stadsdelsförvaltningar, följt av barn som upplevt våld vid ytterligare tre stadsdelsförvaltningar. Vid båda granskningarna framkom att barn i hög grad uppmärksammas inom vuxenhandläggningen vilket är positivt. Samverkan finns mellan olika enheter inom stadsdelsförvaltningarna och bör utökas. Barns delaktighet är ett viktigt utvecklingsområde inom barnvården och utvecklingsarbete pågår på flera stadsdelsförvaltningar. Vidare uppmärksammades barnets behov av skydd mer än behovet av stöd vid de granskade barn- och ungdomsenheterna. Under året har dessutom missbruksvården vid Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning granskats och en uppföljning genomfördes vid samma förvaltning, samt vid Skarpnäcks stadsdelsförvaltning. Föreliggande rapport sammanfattar dessa granskningar och uppföljningar.

Bakgrund

Socialtjänstinspektörernas uppgift är att granska individ- och familjeomsorgens verksamheter ur bland annat ett brukarperspektiv med avseende på kvalitet och rättsäkerhet för den enskilde. Socialtjänstinspektörerna ska vara ett komplement till annan kvalitetsuppföljning för att säkerställa en god och likvärdig kvalitet i verksamheterna.

Socialtjänstinspektörernas verksamhetsinriktning och mål är att ”stadens insatser inom individ- och familjeomsorgen ska vara av god och jämn kvalitet, den enskilde ska få likvärdig bedömning oavsett var i staden ärendet behandlas”. Lagstiftning, kommunfullmäktiges mål, specifika nämndmål och stadens riktlinjer ska vara styrande för inspektörernas arbete. I socialtjänstinspektörernas arbete ingår att årligen avlämna en rapport över årets verksamhet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 22 februari 2017. Funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 23 februari 2017.

Ärendet

Under 2016 har socialtjänstinspektörerna genomfört granskningar inom verksamhetsområdena missbruk, barn- och ungdomsvård.

Inom barn- och ungdomsvården genomfördes granskning på temat barn till föräldrar i missbruk vid Bromma, Hägersten-Liljeholmen, Kungsholmen, Skarpnäck, Rinkeby-Kista och Östermalms stadsdelsförvaltningar. Granskningen omfattande både vuxen-, barn- och ungdomshandläggning gällande 120 barn. Resultatet visade att vuxenheterna i hög utsträckning uppmärksammade barnen men att åtta barn inte överfördes till Barn- och ungdomsenheten. Avseende barnhandläggningen framkom att merparten av barnen hade blivit föremål för utredning, vilket innebar att de blivit mer grundligt uppmärksammade. Ett familjeorienterat arbetssätt höll på att implementeras vid en av de granskade förvaltningarna vilket ökar samverkan och därmed kvaliteten i handläggning och bemötande. Utvecklingsområden rörde barns delaktighet, att det ibland krävdes många anmälningar innan barnen blev uppmärksammade och att stödinsatser riktade direkt till barnet förekom i låg grad.

Vidare granskades relationsvåld, barn- och ungdomshandläggningen rörande 75 barn som upplevt våld vid Farsta, Hässelby-Vällingby och Norrmalms stadsdelsförvaltningar. Till viss del

förekom samverkan och egenuppföljning vilket stärkte kvaliteten i handläggningen. De utvecklingsområden som identifierades avsåg framför allt att utredning inte alltid inleddes då barn upplevt våld, att våldets konsekvenser för barnen inte tydliggjordes tillräckligt mycket samt att stödinsatser direkt till barnet förekom i få ärenden.

Granskning av missbruksvården vid Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning visade att Rinkeby-Kistamottagningen är organiserad på ett effektivt sätt i olika team som tillvaratar klienternas specifika behov. Dock framkom utvecklingsområden som att handläggningstiderna överlag var för långa och att utredningsunderlag samt evidensbaserade utredningsinstrument återfanns i för låg grad. För att säkerställa kvaliteten bör användningen av mallar, systematiska egenkontroller och verksamhetsuppföljning utökas. Vid uppföljning av missbruksvårdens granskningar framkom att flertalet rutiner och arbetssätt ändrats till följd av resultaten.

Socialtjänstinspektörernas synpunkter

Uppföljningarna av genomförda granskningar visar att granskningarna bidragit till ett utvecklingsarbete i staden. Ett gott exempel framkommer vid Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, där berörda enheter med grund i granskningsresultaten arbetat fram konkreta förändringar i arbetssätt. Även vid Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har rutiner ändrats och egen verksamhetsuppföljning utökats, vilket ökar rättssäkerheten och kvaliteten i arbetet.

Efter årets granskningar är en sammantagen slutsats att ökad samverkan är en nyckelfaktor för att hantera de utmaningar som socialtjänsten möter. Den specialiserade organisationen är beroende av tät samverkan för att kunna möta de komplexa behov som finns hos målgrupperna, inte minst för att tillvarata barn- och anhörigperspektivet. Genom tät samverkan och samordnade insatser utnyttjas resurserna maximalt, den sammantagna kompetensen ökar och det professionella bemötandet stärks. Vid Östermalms stadsdelsförvaltning har ett familjeorienterat arbetssätt implementerats, avseende barnfamiljer som lever med missbruksproblematik. Att implementera detta arbetssätt kräver tid och en tydlig förankring både hos ledning och handläggare. I gengäld beskrivs att kvaliteten förbättras, att arbetet blir roligare och upplevs mer meningsfullt. Ett familjeorienterat arbetssätt torde vara en framgångsfaktor också i arbetet med andra målgrupper såsom familjer som lever med relationsvåld eller psykisk ohälsa.

Vid Farsta stadsdelsförvaltning genomför utvecklingssekreterare egenuppföljningar inom barn- och ungdomsvården, vilket utgör en god grund för fortsatt utvecklingsarbete.

Trots att lagstiftningen anger att både barnets behov av skydd och stöd ska tillgodoses återfinns i granskningarna ringa fokus på stödbehovet hos de barn som blivit föremål för socialtjänstens uppmärksamhet. Utrymmet att agera utifrån långsiktiga perspektiv och behov underordnas ofta de akuta behoven av skydd. I granskningarna framkommer att även när det gäller allvarliga orosanmälningar inleds utredning i för låg grad. Uppföljningar och insatser mot vårdnadshavares vilja genomförs inte trots att lagstiftningen under särskilda omständigheter medger detta.¹ Här återfinns också bristande likställighet i staden, där framför allt ytterstadsdelarna har svårare att möta lagstiftningens krav.

Flertalet stadsdelsförvaltningar gör satsningar på metoden Motiverande samtal vilket är positivt eftersom metoden visar goda resultat vad gäller socialtjänstens uppdrag och målgrupper.

Slutligen var frågan om delaktighet ett centralt utvecklingsområde genom årets granskningar. Näsman och Heimer har ett pågående forskningsprojekt gällande barns delaktighet där de visat att det bristande utrymmet till barns delaktighet påverkar såväl problembeskrivningen som val av insats i ärendet. I processen med socialtjänsten görs föräldrar mer delaktiga än barnet. I ärenden där barnets och föräldrarnas problemformulering konkurrerar finns en risk att oron utifrån barnets perspektiv skrivs om utifrån föräldrarnas perspektiv. Med anledning av detta är risken att eventuella insatser inte blir till hjälp för barnet, eller i värsta fall uteblir.² I staden, såväl som nationellt, är barns delaktighet en prioriterad fråga och olika satsningar pågår för att öka delaktigheten och att göra socialtjänsten mer tillgänglig.

Planering 2017

Under 2017 genomförs fortsatt granskning av barn som upplevt våld vid ytterligare två stadsdelsförvaltningar, vilket omfattar både handläggningen av relationsvåld och barn- och ungdom.

¹ Prop. 2012/13 Stärkt stöd för barn och unga, Prop. 2011-12:53 Barns möjlighet att få vård.

² Heimer, M och Näsman, E ”En politik för barns bästa? Målkonflikter i socialtjänstens arbete med utsatta barn”, 2016, Uppsala Universitet.

Granskning av ekonomiskt bistånd avseende bostadslösa barnfamiljer och barnperspektivet ska genomföras vid tre stadsdelsförvaltningar.

Vidare kommer granskning genomföras vid tre stadsdelsförvaltningar avseende familjevård, med fokus på rättssäkerhet och barns delaktighet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner socialtjänstinspektörernas årsrapport för 2016.

Bilagor

1. Socialtjänstinspektörernas årsrapport 2016